

HYMN

NA ŚWIĘTO MATKI BOSKIEJ ŚNIEŻNEJ

Święto Matki Boskiej Śnieżnej (*ad Nives*) łączy się z piękną, średniowieczną legendą, znaną wszystkim kapłanom z oficjum brewiarzowego. Za papieża Liberiusza (352—366) Matka Boża wysłuchała gorących prośb bezdzietnego małżeństwa: rzymskiego patrycjusza Jana i jego małżonki, aby zechciała zostać ich spadkobierczynią. Spuściwszy w łecie śnieg, wyznaczyła nim miejsce na wzgórzu Eskwilińskim pod budowę kościoła. Wzniesiono tam nową bazylikę (*S. Maria Maggiore*), zwaną w średniowieczu *S. Maria ad Nives* lub *S. Maria ad Praesepe*. Na pamiątkę śnieżnego cudu obchodził Kościół święto w dniu 5 sierpnia.

W Polsce otaczano Matkę Boską szczególną czcią. W średniowieczu powstała u nas duża stosunkowo ilość rymowanych utworów łacińskich dla uczczenia Jej świąt. Część ich znalazła się w zbiorze Drewesa i Blumego: *Analecta Hymnica mediæ ævi*¹⁾. Opierając się na tym wydaniu omówił je w szeregu swych prac śp. ks. B. Gładysz, wraz z innymi zabytkami polskiej hymnografii średniowiecznej²⁾.

¹⁾ Leipzig 1844—1922.

²⁾ *Analecta hymnica* nie zawierają jednak całości polskiej twórczości liturgicznej, ponieważ wydawcy wyzyskali tylko dostępne im materiały w Krakowie i Wrocławiu. Tak więc wiadomości nasze o poezji kościelnej w Polsce są jeszcze ciągle niekompletne. Z tego powodu autor niniejszego artykułu zamierza w przyszłości ogłosić wydanie całości polskiej hymnografii przedtrydenckiej.

Ku czci Matki Boskiej Śnieżnej napisano wiele poetyckich utworów. Wyliczę tu tylko te, o których z całą prawie pewnością powiedzieć można, że powstały w Polsce. Wymienić tu należy:

Dwa całe oficja rymowane (XV w.). Oficjum zaczynające się od słów: *Lucis candor sempiternae*³⁾ występuje w XV w. również w Czechach, jest jednak niewątpliwie pochodzenia polskiego; zawiera m. in. hymn: *Plaude coelestis civitas*, o którym będzie mowa niżej. Drugie oficjum ma początek: *Vellere, Christe, mades*⁴⁾.

Dwie sekwencje (XV w.): *Eja, sponsa Christi, gaude*, oraz *Laudes Deo altissimo*⁶⁾.

Trzy hymny. W pierwszym z nich: *Exultet coelum laudibus, Romae quod dedit nivibus*⁷⁾ pierwszy wiersz każdej strofy stanowią początki innych, znanych powszechnie hymnów. Drugi, bardziej w Polsce rozpowszechniony: *Plaude coelestis civitas, gaude mater ecclesia*⁸⁾, znajduje się z nieznacznymi odmiankami tekstu w całym szeregu rękopisów i wczesnych druków. Trzeci wreszcie: *Cantemus voce celebri* znalazłem wraz z poprzednim hymnem w druku z 1502 r.⁹⁾ Doksologia jego wykazuje duże podobieństwo do doksologii hymnu *Plaude coelestis civitas*:

Hymn *Plaude coel. civ.*

7. *Praesta, pater, per filium
Una cum sancto spiritu,
Et virginali liliū
Nos servet ab interitu.*

Hymn *Cantemus voce cel.*

7. *Praesta, pater, per genitum
Praesta per alium spiritum
Mariae nobis meritum
Coeli pandat introitum.*

co wskazuje na ścisły związek istniejący między tymi obu hymnami.

³⁾ Analecta hymnica XXIV, 181—6.

⁴⁾ A. H. XXIV, 187—9.

⁵⁾ A. H. VIII, 59—60.

⁶⁾ A. H. XXXIV, 88.

⁷⁾ A. H. IV, 59—60.

⁸⁾ A. H. IV, 60.

⁹⁾ Viaticum Wladislaviense impr. Norimbergae 1502.

W myśl słusznej zasady Drewesa, który do ineditów zaliczał również hymny i sekwencje znajdujące się w drukach z XV i XVI wieku, zwłaszcza gdy zaginęły ich rękopiśmienne pierwowzory, należy hymn *Cantemus voce celebri* uważać za zupełnie nieznaną hymnologii. Tak więc hymn na święto Matki Boskiej Śnieżnej wzbogaci o następny utwór naszą łacińską lirykę religijną, która w średniowieczu nie była w Polsce tak uboga w dzieła oryginalne, jak jeszcze niedawno przypuszczali niektórzy uczeni.

Hymn, którego tekst niżej podajemy, ujęty jest w strofy ambrozjańskie, z poprawnymi, dwusylabowymi rymami.

1. *Cantemus voce celebri*
Mariae semper virgini,
Nova colentes gaudia,
quae revolvuntur annua.
2. *Aeterna coeli gloria*
Dum nivis gelicidia
Spargit aestate media.
En miranda prodigia.
3. *Clara diei gaudia*
Haec sacrata magnalia
Mariae sub memoria
Iam recolit ecclesia.
4. *Et solvit Christo gloriam*
Ob signorum memoriam,
Atque per Dei patriam
Ad coeli tendit patriam.
5. *Fit porta Christi pervia,*
In coelum laeta venia,
In nivium ecclesia,
plaudat coeli militia.
6. *Beata mater, munere,*
Salute nos prosequere,
Festa gaudentes colere
Dum nix venit ab aetere.
7. *Praesta, mater, per genitum,*
Praesta per alium spiritum,
Mariae nobis meritum
Coeli pandat introitum.

HENRYK KOWALEWICZ